

N:o 23.

Ank. till Riksd. kansli den 10 april 1893, kl. 3 e. midd.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner dels om ändrad lydelse af §§ 7, 11, 12, 28 och 105 regeringsformen samt § 38 riksdagsordningen, dels om upphäfvande af § 15 regeringsformen och ändring af §§ 4, 7, 38, 105 och 106 regeringsformen samt § 38 riksdagsordningen, dels ock om ändring af §§ 12, 13 och 105 regeringsformen samt § 38 mom. 2 riksdagsordningen.

Regeringsformen uppehåller strängt den grundsatsen, att Konungen icke må utan rådgifvares hörande fatta beslut i något regeringsärende, och såsom allmän regel stadgas i § 5, att statsrådets samtliga ledamöter ega att öfvervara alla i statsrådet förekommande ärenden. Vissa mål äro emellertid, i följd af deras särskilda beskaffenhet, enligt § 7, undantagna från föredragning i statsrådet, och särskilda föreskrifter om deras behandling meddelade. Dessa äro de ministeriella ärendena och kommandomålen.

Ministeriella ärenden, hvarmed, enligt § 11, förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande magter, skola nemligen föredragas inför

Bih. till Riksd. Prot. 1893. 3 Saml. 12 Häft. (N:o 23).

Konungen af ministern för utrikes ärendena i närvaro af statsministern och någon annan statsrådets ledamot eller, der ministern för utrikes ärendena tillika är statsminister, två andre tillkallade statsrådsledamöter. I den följande § 12 tillägges, att Konungen eger att ingå i afhandlingar och förbund med främmande magter, sedan han, i den ordning § 11 stadgar, hört der nämnde ledamöter af statsrådet; och är jemväl för utnämningen af sändebud hos främmande magter och tjenstemän vid beskickningarne i § 32 föreskrifven samma form som för ministeriella ärendens behandling. Bestämmelserna härom äro dock icke äldre än sedan år 1885. Enligt regeringsformens ursprungliga lydelse afgjordes de ministeriella ärendena af Konungen i närvaro af allenast ministern för utrikes ärendena och en annan ledamot af statsrådet (hofkansleren).

Kommandomål åter, hvarmed, enligt § 15, förstås sådana, som Konungen, i egenskap af högste befälhafvare öfver krigsmagten till lands och sjös, omedelbarligen besörjer, afgöras af Konungen i närvaro af allenast den bland krigsdepartementens chefer, till hvars departement ärendet hör.

Vid alla de af Konungen i regeringsärenden fattade beslut är vidare bunden en konstitutionel ansvarighet för den eller dem af hans rådgifvare, i hvilkas närvaro afgörandet skett, derest desse icke pligtenligt utöfvat sina embeten. Ett måls egenskap af ministerielt ärende eller kommandomål verkar således ingen ändring i statsrådets konstitutionella ansvarighet. Deremot har denna egenskap betydelse för den undersökning om statsrådets förhållande i embetet, som det tillkommer lagtima Riksdags konstitutionsutskott att företaga. Under det att nemligen konstitutionsutskottet, enligt § 105 regeringsformen, jemförd med § 38 riksdagsordningen, eger äska alla de protokoll, som i statsrådet blifvit förda öfver andra mål än ministeriella ärenden och kommandomål, så föreskrifves i afseende å protokollen angående dessa båda slag af ärenden, att de må kunna fordras endast i det, som rör kända och af utskottet uppgifna händelser.

Uti två från Andra Kammaren till utskottet hänvisade motioner, n:is 221 och 222, har herr *A. Hedin*, under hänvisning till dels de förslag om ändringar i grundlagens bestämmelser om handläggning af regeringsärenden angående rikets förhållande till främmande magter, hvilka blifvit väckta vid riksdagarna 1856—1858, 1859—1860, 1871, 1877, 1878, 1883, 1884, 1889 och 1891, dels ock de skäl, som finnas anförda i en år 1889 inom Första Kammaren väckt motion, n:o 57, föreslagit,

i den förra motionen:

att 11 § regeringsformen förändras till följande lydelse:

Ministeriella mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande magter, skola af ministern för utrikes ärendena beredas och inför Konungen i statsrådet föredragas. Alla meddelanden i ministeriella mål till främmande magt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, efter föregående behandling i statsrådet ske genom ministern för utrikes ärendena;

att 12 § regeringsformen må erhålla följande lydelse:

Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande magter ingå, sedan, enligt 8 §, statsrådet deröfver blifvit hört, dock att i alla sådana aftal med främmande magter Riksdagens rätt att dem pröfva uttryckligen förbehålles;

att § 7 regeringsformen förändras sålunda:

Alla regeringsärenden skola inför Konungen i statsrådet föredragas och der afgöras;

att orden »inom riket» i första punkten af 28 § regeringsformen uteslutas;

att 105 § regeringsformen erhåller följande lydelse:

Lagtima Riksdags konstitutionsutskott ege att äska de protokoll, som uti statsrådet blifvit förda;

samt att orden i 38 § riksdagsordningen: »med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rör kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras», skola uteslutas;

*och i den senare motionen, att Riksdagen måtte besluta att till hvi-
lande antaga följande förslag till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen:*

att ur 7 § regeringsformen uteslutas orden: »med undantag af sådana, som i 11 och 15 §§ omförmälas»;

att ur 38 § regeringsformen uteslutas orden: »utom i kommandomål»;

att ur 105 § regeringsformen uteslutas orden: »utom dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i det, som rör allmänt kända och af utskottet uppgifna händelser, må kunna fordras»;

att ur 38 § riksdagsordningen uteslutas orden: »med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i

hvad som rörer kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras;

samt att orden: »eller den embetsman, som i kommandomål Konungen råd gifvit» samt orden: »Konungens rådgifvare i kommandomål», i 106 § regeringsformen, äfvensom orden: »i de fall, här nedanföre stadgas», i 4 § af samma grundlag, uteslutas;

hvarjemte motionären i den förra motionen uttalat såsom sin åsigt, att, ehuru visserligen 32 § regeringsformen blefve öfverflödig och således borde uteslutas, densamma likväl för undvikande af rubbning i paragrafföljden, borde qvarstå äfvensom i den senare motionen anmärkt, att rubbningen af paragrafföljden i regeringsformen genom uteslutande af 15 § lämpligen kunde inskränkas till ett minimum på det sätt, att 21 § delades i två paragrafer.

Härjemte har herr N. Svensson i Olseröd i motion n:o 224, likaledes inom Andra Kammaren, af anledning att, enligt motionärens förmenande, genom det i Kongl. Maj:ts proposition n:o 37 framställda förslag till ändrad lydelse af § 74 regeringsformen frågan om beredandet af större konstitutionel trygghet mot rikets onödiga inblandning i krig å nyo framträdt med ökad kraft, velat lemna ett bidrag till denna viktiga frågas lösning och för den skull hemställt, att Riksdagen måtte till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 12, 13 och 105 regeringsformen samt § 38 mom. 2 riksdagsordningen:

Regeringsformen.

§ 12.

Konungen eger att i afhandlingar med främmande magter ingå — —

§ 13.

Vill Konungen ingå eller upphäfva förbund, ställa rikets krigsmagt eller någon del deraf på krigsfot, börja krig eller sluta fred, kalle då till ett utomordentligt statsråd — — — — —

§ 105.

Lagtima Riksdags konstitutionsutskott ege att äska de protokoll, som öfver regeringsärenden hos Konungen blifvit förda.

Riksdagsordningen.

§ 38.

2. Utskottet åligger ock att äska de öfver regeringsärenden hos Konungen förda protokoll. Om utskottets rätt och pligt — — — —

Beträffande herr Hedins motioner, i hvad de afse ändring af formerna för de ministeriella ärendenas behandling, så hafva förslag i enahanda riktning så väl under som efter de förhandlingar, hvilka ledde till den år 1885 vidtagna, ofvan anmärkta grundlagsändringen, varit föremål för öfverläggning inom Riksdagen. Förnämligast med hänsyn till de förändringar i det mellan Sverige och Norge bestående unionsförhållande, som förslagens antagande skulle haft till följd, hafva de icke vunnit Riksdagens godkännande. Om detta skäl för förslagens underkännande förut egt betydelse, så har det, enligt utskottets uppfattning, under den tid, som sedermera förflutit, icke förlorat i giltighet, ty i hvilken riktning en förändring af de bestämmelser, på hvilka detta unionsförhållande är grundadt, än skulle gå, torde det för närvarande icke vara lämpligt, att Riksdagen dertill tager initiativ.

Hvarken riksakten eller någon annan unionel lag inrymmer åt Norge delaktighet i de ministeriella ärendenas behandling, utom för så vidt dessa ärenden äro af sådan beskaffenhet, att de enligt regeringsformen skola afgöras i statsråd. Genom ett i ministeriel konselj fattadt, den 13 april 1835 af Kongl. Maj:t i norskt statsråd tillkännagifvet beslut har emellertid norske statsministern eller en annan medlem af norska statsrådet medgifvits att vara tillstädes vid de ministeriella ärendenas föredragning. Enligt herr Hedins förslag skulle de diplomatiska ärendena icke vidare komma att behandlas på det särskilda sätt, hvarom regeringsformen nu meddelar föreskrifter, och Kongl. Maj:ts ofvannämnda beslut skulle naturligtvis genom den föreslagna grundlagsändringen helt och hållet förlora sin betydelse. I stället skulle i afseende å alla dessa ärenden tillämpning ske af riksaktens 5 §, som stadgar, att när i det svenska statsrådet ämnen förehafvas, hvilka angå begge rikena, skola så väl den norske statsministern som de båda statsråd, hvilka åtfölja Konungen, der hafva säte och öfverläggningsstämma, och derjemte den i Norge varande regeringens betänkande inhemtas, så vida målen ej fordra ett så hastigt afgörande, att tiden sådant icke medgifver. Tydligt är, att genom denna anordning den norska rege-

ringen skulle vinna ett inflytande på afgörandet af de ifrågavarande ärendena, som den nu icke eger.

Vidare innebär herr Hedins förslag, att så väl konstitutionsutskottet som Stortinget skulle ega att till granskning infordra alla i diplomatiska ärenden förda protokoll. Sedd från synpunkten af de begge rikenas inbördes ställning, skulle denna grundlagsändring blifva af en djupt ingripande betydelse, ty i följd af den styrka, hvarmed Stortinget kan göra sin vilja gällande hos den norska regeringen, en magt hvilken icke på långt när har sin motsvarighet i det förhållande, som uti detta afseende råder mellan Riksdagen och den svenska regeringen, skulle förslagets antagande bereda Norges folk ett inflytande på dessa ärendens ledning, hvarmed det, som af Sveriges folk kan utöfvas, icke blefve jemförligt.

I och för sig synes förslaget i hvad det afser de ministeriella ärendenas behandling vara sådant, att det i väsentliga delar gifver anledning till befogade anmärkningar, men då afgörande betydelse torde tillmätas redan det af utskottet här ofvan angifna skäl för förslagets underkännande, torde någon vidare granskning af förslaget i denna del icke vara erforderlig.

Hvad åter angår den af herr Hedin föreslagna behandlingen af kommandomålen, så enär dessa mål icke afse annat än verkställighetsföreskrifter, synes det icke vara behöfligt, ej heller lämpligt att för dessa måls behandling stadga mer betungande former, än de som nu gälla. I afseende på dessa mål är i öfrigt under vissa förutsättningar ett särskildt förfarande föreskrifvet. Finner nemligen Konungens rådgifvare i kommandomål, att de företag, Konungen åsyftar, äro af en vådlig rigtning eller omfattning eller grundade på ovissa eller otillräckliga medel att dem utföra, åligger det honom att föreslå, att två eller flere af närvarande högre militäre embetsmän måtte tillkallas för att bilda ett krigsråd. Bifaller Konungen detta förslag, har krigsrådet att till protokoll anföra sina tankar om den föreliggande frågan. Det lär väl knappast kunna antagas, att Konungen skall företaga en åtgärd, som blifvit af krigsrådet afstyrkt.

Vidkommande slutligen herr Svenssons motion, så eger hvad ofvan blifvit anfördt såsom skäl för afstyrkande af herr Hedins förslag om de diplomatiska ärendenas behandling full tillämplighet äfven på herr Svenssons förslag att öfverflytta behandlingen af frågor rörande förbund med främmande magter från den ministeriella konseljen till det utomordentliga statsrådet. Det af herr Svensson föreslagna tillägg till § 13 regeringsformen, att Konungen, om han vill ställa rikets krigsmagt eller någon

del deraf på krigsfot, skall fatta sitt beslut derom i statsrådet, är, enligt utskottets uppfattning, icke af något behof påkallad, men, äfven om så skulle vara, synes i allt fall bestämmelsen icke lämpligen böra inskjutas i 13 § regeringsformen.

Utskottet hemställer alltså:

1:o) att herr Hedins motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; och

2:o) att icke heller herr Svenssons motion måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 april 1893.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

af herr *Ljungman*, som ansett, att utskottet med anledning af motionerna bort tillstyrka Riksdagen att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 11, 12 och 13 regeringsformen:

§ 11.

Ministeriella mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållanden till främmande magter, skola på det sätt, Konungen lämpligast synes, beredas och handhafvas, under i 106 och 107 §§ stadgadt ansvar, af ministern för utrikes ärendena tillsammans med statsministern och någon annan statsrådets ledamot eller, der ministern för utrikes ärendena tillika är statsminister, två andra statsrådsledamöter; och skall i särskildt protokoll införas fullständig redogörelse för de åtgärder, som för dessa måls beredning vidtagas. Ministern för utrikes ärendena tillhör att samma mål, med undantag för de fall, hvarom 13 § handlar, inför Konungen

föredraga och anmäla i närvaro af nämnda ledamöter af statsrådet. Är statsministern hindrad att vara tillstädes, tillkalle Konungen i hans ställe en annan statsrådets ledamot. Är ministern för utrikes ärendena frånvarande, föredrage den statsrådets ledamot, Konungen äfven i detta fall tillkalle. Sedan Konungen af dessa embetsmän inhemtat till protokoll anförda råd, för hvilka de blifva ansvarige, fatte Konungen i deras närvaro besluten; åliggande det den dertill särskildt förordnade att protokollet föra. Finna nämnde rådgifvare Konungens beslut vara af beskaffenhet att medföra för riket vådliga förvecklingar med främmande magt, åligge det dem kraftiga föreställningar göra. Af besluten i dessa ärenden må Konungen låta till statsrådets kunskap komma hvad honom nyttigt synes, så att kännedom äfven af denna riksstyrelsens gren måtte hos statsrådet finnas. Alla meddelanden i dessa mål till främmande magt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom ministern för utrikes ärendena, som vare ansvarig för att meddelandena öfverensstämma med vederbörliga protokoll.

§ 12.

Konungen eger att i den ordning, föregående paragraf stadgar, ingå i afhandlingar med främmande magter. Innebär sådan afhandling begränsning af Riksdagens beskattnings- eller lagstiftningsmakt, skall den underställas Riksdagens pröfning och godkännande.

§ 13.

Vill Konungen ingå eller upphäfva förbund, börja krig eller sluta fred, kalle då till ett utomordentligt statsråd — — — — —;

samt af herrar *Johnsson, Vahlin, Elowson, Hedin* och *Nilson*.

Herrar friherre *Wrangel von Brehmer, Bengtsson, Boström* och *Dahn* hafva velat tillkännagifva, att de ej deltagit i behandlingen inom utskottet af ofvan omförmälda frågor.
